

Nr. 12 - juli 2001

* Stichting Heemkunde Heer *

't Äörke is een uitgave onder verantwoordelijkheid van:
Stichting Heemkunde Heer.

Registratie-nummer K.v.K.: 14.058.332
Postbank 807 33 90 Bankrek.: 89.66.34.248 (SNS)

Bestuur der Stichting:

Voorzitter:	W. Eggen	tel. 043 - 361 24 05
Secretaris:	P. Wetzels	tel. 043 - 321 92 37
Penningmeester:	G. Kickken	tel. 043 - 362 34 89

Redactie 't Äörke:

G. Eggen	tel. 043 - 356 07 21
P. Wetzels	tel. 043 - 321 92 37
G. Wijts	tel. 043 - 361 12 24

Redactie-adres: Hoogveerlinxstraat 113, 6211 AP Maastricht.

't Äörke verschijnt 4 x per jaar, en wel in de maanden januari, april, juli en oktober.

Abonnementen:

f. 20,— per jaar bij vooruitbetaling te voldoen.

Losse nummers - voor zover beschikbaar - f. 6,—

N.B. Bij verzending per post wordt de prijs verhoogd met portokosten, afhankelijk van bestemming.

Aan publicaties in 't Äörke, zoals hierboven omschreven, wordt uiterst zorgvuldig aandacht besteed. De Stichting Heemkunde Heer, en/of individuele bestuursleden der Stichting, en/of de redactie, en/of individuele leden der redactie, en/of individuele publicisten van deze uitgave kan (kunnen) nimmer aansprakelijk gesteld worden voor eventuele onjuistheden of omissies en de gevolgen daarvan.

~ ISSN 1388 - 8471 ~

't Äörke 12 - juli 2001

Inhoud:

Pag. Onderwerp:

- 1 Inhoudsopgave.
- 2 Van de redactie.
- 3 Inwonerslijst 1796 - *deel 8* -
- 9 In memoriam.
- 18 Klassenfoto: 3e klas 1951 St. Annaschool.
- 20 In memoriam (vervolg).
- 22 Beknopt overzicht (familienaam) Bonten Heer.
- 25 Duipe.
- 29 Een stukje oud Heer.

Van de redactie.

Dit *Äörke* verschijnt kort na het vorige verlate nummer.

De redactie probeert nog voor het einde van het jaar weer op peil te zijn met het aantal van 4 nummers per jaar, zodat we in 2002 de nummers op de gebruikelijke tijden kunnen uitbrengen.

Wat betreft de inhoud van dit nummer treft u naast een aantal kleinere artikelen en losse foto's de voortzetting aan van de serie over oud Heer in de vorm van de wandeling door de Dorpstraat aan de hand van Wiel Eggen.

Gèr Wijts verhaalt in zijn artikel "In Memoriam" op persoonlijke wijze over de gevallen personen uit Heer in voormalig Nederlands Indië. Daarnaast volgt met "Duip" weer een verhaal van zijn hand in Heerder dialect.

Tevens bevat dit *Äörke* de 8e aflevering met het vervolg van de inwoners van de (Oude) Kerkstraat op de Inwonerslijst van 1796.

Inwonerslijst 1796 - deel 8 - (Ger Eggen)

De (volg)nummers 87 t/m 100 hebben betrekking op de inwoners van de toenmalige Kerkstraat (nu Oude Kerkstraat) en Hovenstraat.

N.B.: De registratie is gedaan vanaf de Dorpstraat richting Hovenstraat.

87 maria mopers 71 keuterse kerkstraat
petrus vandooren 38 zoon
helena nuus 48 schoondogter

(87) Van deze families (van Dooren-Mopers en/of van Dooren-Nuus is ons niets bekend.

88 joannes prevaes 67 mitrelaer
maria wintman 48 zyn vrouw
joannes prevaes . . . zoon . . .

(88) Prevaes-Wintmans.

Deze familie is voor zover bekend niet verwant aan de familie Prevaes, zoals summier beschreven in 't Äörke nr. 8 vanaf pag. 11

89 joannes aerts 80 keuter
judith habets 40 zyn vrouw

(89) Vrijwel zeker betreft het hier Joannes Aerts, gedoopt te Heer op 15 november 1729. Zijn vrouw is Maria Judith Habets, gedoopt te Heer op 10 september 1738, dochter van C. Habets en M. Thans.

Kinderen: Jacobus Aerts (* 19-10-1764) gehuwd met Anna Maria van Kan - zie nr. 52 inwonerslijst - ;

Petrus Aerts (* 29-7-1767) gehuwd met Anna Elisabetha Scheuven.
(zoon Petrus komt niet op deze inwonerslijst voor)

90 theodorus harzeij 33 knecht
 maria frijns 38 zyn vrouw
 balthazar frijns 12 zoon
 cecilia frijns . . . Zoon

(90) Ook van een familie Harzeij-Frijns is ons weinig of niets bekend.

91 wilhelmus beumers 55 kenter
 anna frijns . 58 zyn vrouw
 wilhelmus beumer 18 zoon

(91) De naam Beumers telt in Heer 2 generaties: Wilhelmus Sr. en Jr. Ene Willem Beumers (vader of zoon?) komt voor op de ledenlijst van de schutterij omstreeks 1810. In de doopregisters wordt zoon Wilhelmus, alias Joannes genoemd. Willem Beumers Jr werd gedoopt te Heer op 12 juli 1777 en trouwde nadien met Joanna Maria Sporck.

92 wilhelmus coninx 40 kenter
 elizabeth horsmans 28 zyn vrouw
 maria coninx . . . Dochter

(92) Wilhelmus Coninx, gedoopt te Heer op 16 april 1757, zoon van Joannes Coninx en Maria Hone. Gehuwd met Maria Anna Elisabeth Horsmans uit Oud Valkenburg. Deze tak Coninx sterft in Heer in mannelijke lijn uit. Dochter Maria trouwt later met ene Casparus Franciscus Xaverius Gheijssen. Uit dit huwelijk geboren: Petrus Gheysen (* Heer 11-2-1820). Daarna (in Heer) geen verdere gegevens.

93 wilhelmus huveneers 37 kenter
 anna huveneers . . . Dochter
 joannes huveneers . . . Dochter
 petrus huveneers . . . Zoon

(93) De familienaam Huyveneers - in al zijn variaties - is nog onderwerp van nader onderzoek op dit moment.

94 henricus suuren 29 snijder
 maria hone 38 zyn vrouw
 joannes coninx . . . zoon
 barbara coninx . . . Dochter
 joanna suuren . . . Dochter

(94) De "snijder" (kleermaker) Henricus Suuren (in de doopregisters ook Suyren en Zuuren genoemd) was gehuwd met Maria Hone, gedoopt te Heer op 19 maart 1757, dochter van J. Honé en A.M. Coninx. Maria Honé was eerder gehuwd met Gerardus Coninx, gedoopt te Heer op 6 november 1765 en aldaar begraven op 18 juni 1791.

95 arnoldus eggen 48 palytes
 maria vahlert 30 zyn vrouw
 arnoldus eggen 14 zoon
 joanna eggen . . . Dochter
 gertonus eggen . . . Dochter
 elizabeth eggen . . . Dochter

(95) Arnoldus Eggen (* Heer 31-3-1755) gehuwd met Maria van Herf (* 1752 te Vlijtingen). De familie Eggen-van Herf

woonde in een boerderij ter hoogte van de huidige huisnummers (Oude Kerkstraat) 22 en/of 24. De latere bewoner van de oude boerderij, Arnoldus Eggen moest ten tijde van het opmaken van deze inwonerslijst nog geboren worden.

Zie ook foto op pagina 9. Het witte huis uiterst rechts op deze foto was waarschijnlijk het huis van de familie Eggen-van Herf.

86 petrus piters 60 pagter
 joannes piters 59 zoon
 petrus piters 58 zoon
 anna piters 57 dogter

De naam Piters of Peters in Heer is wellicht de moeilijkste naam wat genealogie betreft. De beschrijving hier en bij volg-nr. 98 is dan ook onder voorbehoud.

Vrijwel zeker woonde deze familie in een nog steeds bestaand huis, dat later door burgemeester Coninx en zijn zusters werd bewoond.

97 martinus bonten 75 kente
 henricus bonten 26 zoon
 judith bonten 24 dogter

(97) Bonten.
 Zie nadere omschrijving op pag. 20 en 21.

98 joannes piters 58 pagter
 Catharina vaessen 42 zyn vrouw
 joanna piters 53 dogter
 joannes piters 54 zoon
 dominicus piters 55 zoon
 anna piters 56 dogter
 maria piters 57 dogter
 elizabeth piters 58 dogter

(98) Wij menen hier te doen te hebben met Joannes Piters, gedoopt te Heer op 30 juni 1745, zoon van Petrus Piters of Peters en Anna Peters of Piters (!).

(Voorlopige aanname:) Joannes Piters was eerder gehuwd met Joanna Lacroix (* Gronsveld 28-2-1752 + Heer 4-11-1782). De kinderen Joanna en Joannes (alias Petrus) zijn uit dit eerste huwelijk. Joannes Sr. hertrouwt met ene Vaessens. Volgens de doopregisters Martina Sophia Vaessens, volgens dit register echter Catharina. (Dochter van de smid Vaessens) Om het nog ingewikkelder te maken: deze (?) Vaessens was eerder gehuwd met ene Henricus Waltmans.

Indien de veronderstellingen over zoon Petrus (volgens dit register Joannes) juist zijn dan hebben we hier te maken met de min of meer uitgebreide tak Piters Heer.

Petrus Piters (* Heer 26-10-1779) trouwt met Maria Catharina Eijssen (* Schimmert 1799), ouders van Henricus Hubertus Piters, burgemeester van Heer van 1889 tot 1899. (Zie ook 't Aörke no. 1. blz. 27)

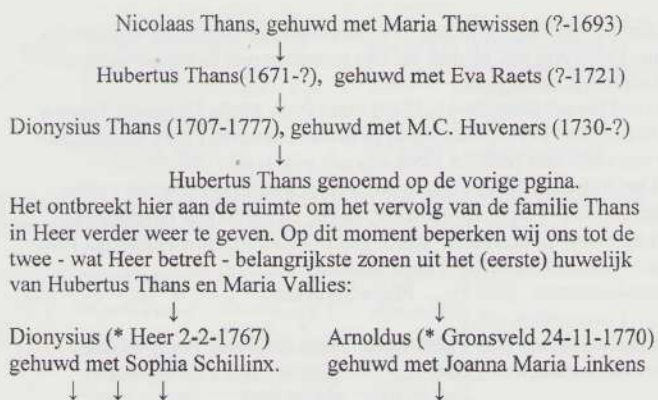
Uit het huwelijk Piters-Eijssen ook Petrus Martinus Hubertus - roepnaam *Martin* - Piters, landbouwer, tapper en herbergier (stichter van wat nu hotel "In den Hoof" heet), gehuwd met Johanna Hubertina Houben. Uit het huwelijk Piters-Houben:

Piters-Schevers	Piters-Spronck		
↓		↓	
Piters-Daniëls (Barakkenstraat)	Piters-Roos Bèr, onderwijzer later Huize St. Jozef.	Piters-Beckers Martin, slager hoek Kruisstraat/ Barakken- Straat.	Piters-Janssen Sjeng(ske) onderwijzer St. Gerardus- School

99 hubertus thans 63 kente
 Catharina
 leemans 44 zyn vrouw
 Catharina thans 45 dogter
 maria thans 46 dogter

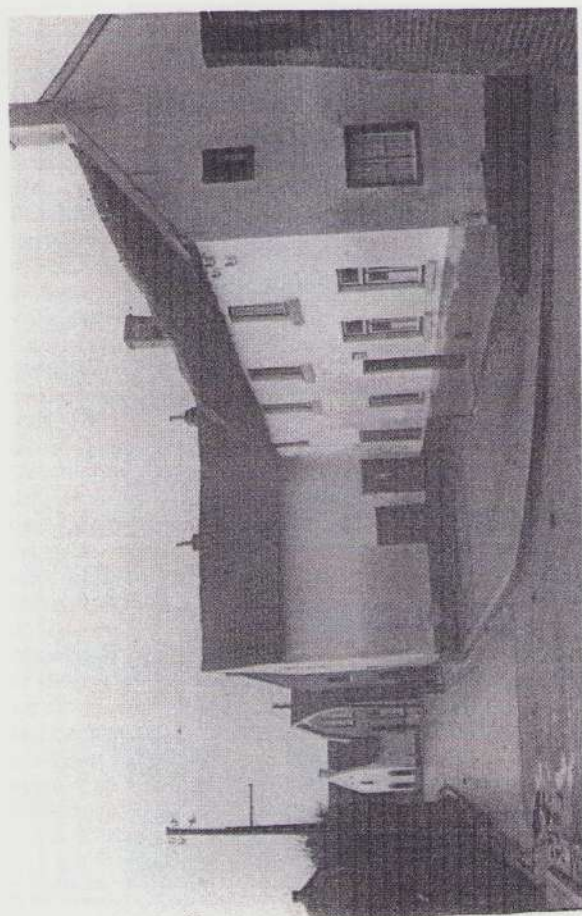
(99) Hubertus Thans, gedoopt te Heer op 19 januari 1736.

Hubertus Thans was eerder gehuwd met ene Maria Valies en daarna met Maria Catharina (volgens doopregisters) Leemanns. De naam T(h)ans is een echte Heerder naam, in die zin dat deze naam in Heer voorkomt vanaf het begin van de aanleg de van de Doop-, Trouw- en Begrafnisregisters. (En ook al daarvoor in andere stukken.) Menig Heerdenaar zal de naam T(h)ans terugvinden in zijn zogenaamde kwartierstaat. Over de (voor)ouders van deze Hubertus Thans een beknopt overzicht op de volgende pagina.

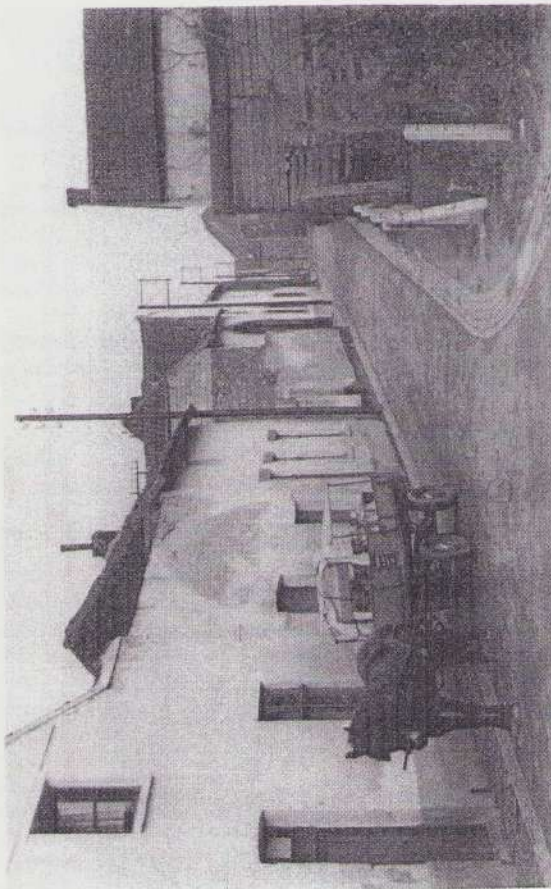

*100 Joannes Goessens 60 Heer -
Anna Thans 60 zyn vrouw
anna Brouwers 26 behoordogter*

(100) Joannes Goessens (* Heer 11-1-1728 † Heer & Keer 13-11-1815) was gehuwd met Anna Maria Thans (* Heer 11-4-1733 † Heer & Keer 17-3-1803). (N.B.: A.M. Thans was een dochter uit het huwelijk Thans-Huveners - zie omschrijving bij familie Thans hierboven -). Joannes (sr) had een zoon Joannes (jr) gedoopt te Heer op 20 juli 1764. Deze zoon komt niet op de inwonerslijst voor (zijn vrouw Anna Brouwers overigens wel). Wat de reden hiervoor is, is niet geheel duidelijk. Na de verovering in 1795 hielp Joannes Goessens (jr.) de Fransen mee als veldbode bij requisities t.b.v. de invallers. We mogen ervan uitgaan dat dit door de toenmalige bevolking niet gewaardeerd werd. In 1801 werd Joannes (voor korte tijd) de eerste veldwachter van Heer. Opmerking: De familie's Thans-Leemans en Goessens-Thans (en waarschijnlijk ook Bonten) woonden in de Hovenstraat. Dit straatje wordt niet afzonderlijk genoemd in de inwonerslijst van 1796.

Een deel van de (Oude) Kerkstraat. Op de hoek Oude Kerkstraat/St. Josephstraat exploitierde Frits(ke) Jacobs zijn café annex slijterij. Uiterst rechts is nog een deel van de (Romeinse?) muur zichtbaar.

Een ander deel van de (Oude) Kerkstraat, 50 à 60 jaar geleden. Maar nu bezien vanuit de Hovenstraat. Met paard en wagen van de "melkboer" Nik Janssen. Rechts het huis van "de dikke Lies".

In memoriam.
(Door Gèr Wijts)

Vrijwel iedere inwoner van Heer weet, dat omtrent Allerheiligen op het kerkhof in Heer ook de Heerdenaren worden herdacht die in Indonesië omgekomen zijn in de jaren 1946-1950 en die in Indonesië begraven zijn.

Behalve Rode Kruis-zuster Mej. Pisters behoorden de op de plaquette van het monument op het kerkhof genoemde namen, allen toe aan militairen. Jongemannen die als O.V.W.ers (=oorlogsvrijwilliger) naar Nederlands Oost Indië gestuurd werden om daar de Nederlandse belangen veilig te stellen.

Later kwamen daar nog de dienstplichtigen bij die in een guerillastrijd gewikkeld werden en die voor hun leven mesten vechten om weer gezond en ongehavend in Nederland terug te keren.

Ruim 4.900 militairen is dat niet gelukt. Daar waren ook vier jongens en een Rode Kruis-zuster bij uit onze gemeente Heer.

Hoeveel Heerder jongemannen er naar Indië verscheept werden, en wie dat waren, niemand die het nog weet. Het betreffende dossier dat daarover uitkomst zou kunnen geven is, door welke oorzaak dan ook, uit het archief van de voormalige gemeente Heer verdwenen, althans niet meer te achterhalen.

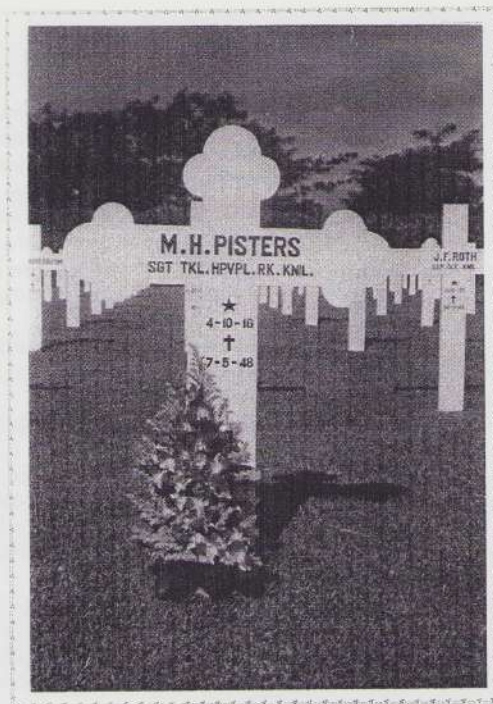
Dus moeten we het doen met de onvolledige gegevens die indertijd in de "Heerder Groet" *) hebben gestaan, een blaadje dat in Heer werd bezorgd bij de familie van degenen die naar Indië gezonden waren. Ook de Heerder militairen zelf in Indië ontvingen de Heerder Groet, voorzover die bij de redactie van het blad bekend waren.

De Stichting Heemkunde Heer heeft op 6 december 2000 bloemen laten leggen op de graven van de vijf Heerdenaren die in Indonesië zijn opgekomen.

De oorlogsgravenstichting heeft hierin op ons verzoek bemiddeld.

Zie foto's met korte toelichting op de volgende pagina's.

*) Zie 't Äörke 8, juli 2000, pagina's 28-31.

M.H. (*Mia*) **Pisters**. Zijn woonde in de Mockstraat en werd geboren op 4 oktober 1916. Zij was als Sergeant ingedeeld bij een hulpverbandplaats van het Rode Kruis en gedetacheerd bij het K.N.I.L. Op weg door de binnenlanden naar een verbandpost, werd zij in een prauw op een rivier door een sluipschutter doodgeschoten. Ze was een van de velen die ondanks haar hulpvaardige diensten voor haar medemenssen, het leven liet op 7 mei 1948. Mej. Pisters is begraven in Bandung op het Ereveld Pandu nr. V-739.

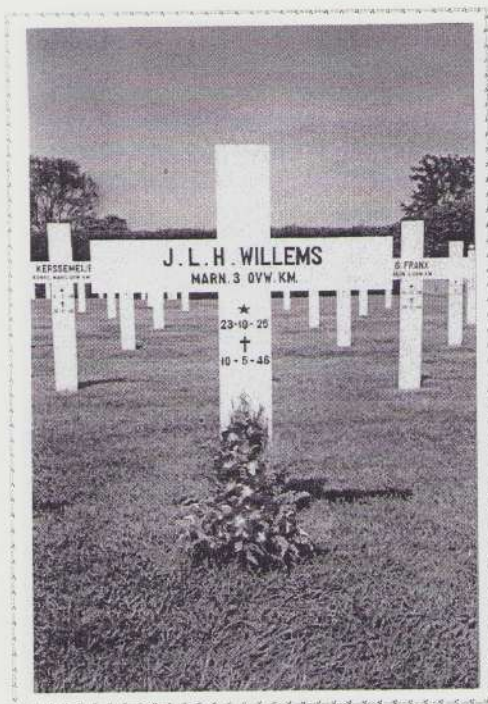
H.Th.S. **Wijenbergh**. Geboren op 3 september 1928. Hij was ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht als soldaat bij het 402 Regiment Infanterie OstCie, en overleed op 3 april 1949 in Sukoardjo. Ook Wijenbergh woonde destijds in de Mockstraat en is (daarom wellicht) minder bekend in het dorp. Net zoals Mej. Pisters. Wijenbergh is begraven in Semarang Ereveld Candi nr. A-95.

Th. J. Pasmans woonde aan de Oude Molenweg. Dor zoals zijn klasgenoten hem noemden, werd geboren op 16 januari 1925. Ingedeeld als dienstplichtig soldaat nij 3-II staf Cie. van de Koninklijke Landmacht. Hij overleed op 1 december 1948. Dor is begraven in Semarang op het ereveld Candi nr. B-35.

W. H. van Loo woonde in de Dorpsstraat. Willie voor zijn vrienden werd geboren op 14 juli 1925 en was ingedeeld als dienstplichtig soldaat bij 4-I R.A.T.A., een onderdeel van de Koninklijke Landmacht. Hij overleed op 22 februari 1947. Willie werd nog geen 22 jaar. Willie is begraven in Jakarta op het ereveld Menden Pulo nr. IV-42/7DD.

J.L.H. (*Laambèr*) **Willems**. Hij woonde in de Nieuwstraat en werd geboren op 23 oktober 1925. Lambert werd slechts 20 jaar. Hij was een van de eersten om zich op te geven om het gevecht met de Duitsers en Jappen voort te zetten na onze bevrijding in september 1944. Als O.V.W.er koos hij voor de Koninklijke Marine. Als marinier 3 is hij gestorven op 10 mei 1946 in Surabaya. Hij werd begraven op het ereveld Kembang Kuning nr. C-143.

De namen van de hiervoor genoemden zijn ingegraveerd in de stalen zuilen van het Indië monument in Roermond. De namen van Pasmans en Wijnenbergh zijn bovendien vermeld op de plaquette van hun onderdeel op de memorietafels aldaar.

Aanvankelijk lagen er ongeveer 24.000 Nederlandse burgers en militairen over de Archipel verspreid begraven over 22 begraafplaatsen. Na herbegravingen zijn er nog 7 erevelden over, allen gelegen op het eiland Java, waar zij hun laatste rustplaats hebben gevonden.

Niet alle in Indonesië gestorven militairen zijn door geweld om het leven gekomen. Ook ongelukken en ziekten waren vaak oorzaak van overlijden. Er zijn drie zieke Heerder jongens uit Indië gerepatriëerd, waarvan er twee opknapten.

Dat was niet geval met **Bartholomeus Heusschen, Bertus** voor zijn vrienden. Hij woonde aan de Akersteenweg en werd geboren in Heer op 15 mei 1925. Ook hij werd als dienstplichtig soldaat ingelijfd bij de Koninklijke Landmacht en naar Indië verscheept. Hij was in Indië ingedeeld bij I-RATA maar overgeplaatst naar Staf 2-8-RVA. W. Brigade.

Als gevolg van ziekte werd hij voortijdig gerepatriëerd. In Nederland aangekomen bleek Bertus besmet met TBC en verbleef enige tijd in een sanatorium in Renkum, waar hij, vrij plotseling overleed op 3 februari 1949.

(vervolg zie pag. 20)

Bid voor de ziel van zaliger
Bartholomeus Heusschen
2-6-R.V.A.

De dierbare overledene werd geboren te Heer, 15 Mei 1925 en overleed, voorzien van de H. Sacramenten in het Beatrix Sanatorium te Renkum, 3 Februari 1949 en werd met militaire eer begraven te Heer, 7 Febr. 1949.

Ver van huis, ver van zijn ouders en dierbaren heeft hij gestreden voor zijn vaderland, totdat hij wegens ziekte terug moest keren. Hij hoopte spoedig weer gezond naar huis te kunnen komen, maar God riep hem plotseling naar het vaderhuis hierboven. Gode wegen zijn onbegrijpelijk, maar ook barmhartig. Het is Gods Wijsheid en Liefde, die het offer van dit jonge leven vroeg.

Lieve Vader en Moeder, Zus, Broer en familie, God vraagt een zwaar offer van U; buigt achter in onderwerping en in diep geloof aan Gods Wijsheid en Liefde. Uw hoofd en bidt: Heer Uw Wil geschiede op aarde zoals in de hemel.

Hebt dank voor Uw liefde en Uw zorgen, Troost U met de gedachte, dat we alhier eens zullen wezen in de hemel; voert Gij, Vader en Moeder, want God alleen weet, wat in deze uren een Vader- en Moederhart lijden kan; het is God, die sloeg, maar het is ook God, die troost.

Ook Gij, mijn vrienden, soldaten en bekenden, vaart wel en bidt voor mij.

Tot weerziens in het eeuwige Vaderhuis.
Mijn Jezus barmhartigheid.

Mod. Begr. Ondern. C.H. Bovens, Heer.

Klassenfoto: 3e Klas 1951 St. Annaschool.

Bovenste rij: Gusta ? (schipperskind) - Margriet Custers - Lieke Aarts - Marie Louise Janssen - Annie Notten - Ciska v.d. Kuip - Truus v.d. Leeuw - Juffrouw Troquet.
 2e rij: Gerda Linkens - Lia Deppe - Rinie Keersemeekers - Lieke Walraven - Paulien Rutten - Jose Goessens - Cecile Eggen - Jennie Rouvroye - Lenie Aarts - Jose Linssen - Bep Wijnands.
 3e rij: Ria Dohmen - Julie v. Eerden - Miets Smeets - Timie Gulikers - (? Schipperskind) - Annelie Koschitzki - Kittie Prevot - Agnes Boreas (?) - Jeanne Beuken - Annie Custers
 Onderste rij: Tonnie v. Loo - Ida Moors - Lieke Beckers - Miets Jeurissen - Nettie Jorissen - Bep Heuts - Miep Pasmans - Myriam Lambriekx.

(Foto verstrekt door Annelie Bollen-Koschitzki)

Bertus is met militaire eer begraven op het R.K. kerkhof in Heer op 7 februari 1949 in vak F. nr. 49. Zijn graf in 1977 geruimd. Bertus heeft de hitte van de dag gedragen. De tropen sloopten zijn jonge lichaam. Hij werd nog geen 24 jaar. Waarschijnlijk omdat Bertus Heusschen niet in Indonesië is overleden, staat hij niet op de plaquette vermeld van het gedenkteken op het kerkhof in Heer. - zie foto op pagina 28 - Toch hoort hij erbij te staan. Hopelijk wordt ooit in dit gemis voorzien.

De Nederlandse bevolking was indertijd (1946-1950) meer met zichzelf bezig dan met Indië. Natuurlijk, men was zo kort na de oorlog bezig weer alles op de rails te krijgen en daar werd veel, zo niet alles, aan ondergeschikt gemaakt. De handen moesten uit de mouwen terwijl de distributie van levensbehoeften nog niet opgeheven was. En als men in het Stadsarchief en -bibliotheek de kranten uit die tijd van de strubbelingen in Indonesië er nog eens op nalceest, dan valt op dat er zo weinig aandacht aan geschonken is aan het verblijf aldaar van de ca. 125.000 Nederlandse militairen. De kranten puilden uit van politiek gezwam, van voor of tegen dit of dat.

Maar slechts af en toe kwam er een berichtje in een of ander hoekje in de krant dat de regering met leedwezen bekend maakte dat er weer een paar landgenoten in de strijd voor orde en vrede gevallen waren. Zelfs rouwannonces van gesneuvelde militairen vindt men zelden terug. Ook weinig of geen ingezonden stukken van gewone mensen, waarin men zijn bezorgdheid uitte over de toestand aldaar. Toch sprak men in Nederland van "Onze jongens in Indië", en oproepen en inzamelingen voor kerstpakketten voor de jongens overzee werden plaatselijk en landelijk goed gehonoreerd. Maar de brieven van thuis die de jongens kregen, gingen meestal over koetjes en kalfjes. Men wilde de mannen in Indië waarschijnlijk niet verontrusten.

En brieven van de jongens overzee naar huis waren van hetzelfde laken 'n pak. "Hier is alles goed" schreef Jan Soldaat. Eigenlijk niet meer dan een teken van leven. En de rest was bijzaak. Geen confrontatie met het "thuisfront" over de werkelijke gang van zaken in Indonesië. Doen alsof er niets aan de hand was.

En intussen stierven tientallen, vaak nog niet volwassen, mensen per dag voor het vaderland! Het leek wel of Nederland in die tijd apathisch, onvolwassen, maar in ieder geval onmondig was. Ook in de Heerder periodiek van en voor het thuisfront, de "Heerder Groet" werd er nauwelijks gerept over sneuvelen, of ziekten die de militairen konden treffen. Langs de neus werd iemand bedankt die foto's naar Heer had verzonden van de graven van de gesneuvelde Heerdenaren. Over dat soort zaken werd zelden een woord geschreven, terwijl in de "Wapenbroeders", het wekelijks militaire lijfblad van de jongens overzee, de gesneuvelden wél zonder meer opgesomd werden. Typerend is een vraag die in 1948 (!) gesteld werd door een medewerker van de Heerder Groet, wat E.M. eigenlijk betekende. (Expeditionele Macht, Gèr Wijts)

Ook mededelingen tijdens de confrontatiepolitiek van Sukarno (van 1957 tot 1963) over de kwestie Nieuw Guinea waren zeldzaam. Maar nu, na meer dan 50 jaar komen de tongen los. Uitgebreid en uitgemeten weet iedereen hoe het zou hebben moeten gaan.

Nu we eigenlijk zouden moeten kunnen zeggen:
"Het was jammer. Zand er over! ...".

*Voor belangstellenden:
Afbeldingen van de hiervoor gepubliceerde (kleuren)foto's zijn bij de auteur van dit artikel, Gèr Wijts, verkrijgbaar.*

Beknopt overzicht (familienaam) Bonten Heer.

(Ger Eggen)

Bij de behandeling van de naam Bonten beperken wij ons tot Heer. De naam Bonten komt in Heer voor vanaf 1758 tot op heden.

Op 5 februari 1758 trouwt Martinus Bonten (gedoopt te Cadier op 6 maart 1720) met Maria Eva Habets (gedoopt te Heer op 28 oktober 1730 en aldaar begraven op 8 januari 1795).

(N.B.: Maria Eva Habets was een dochter van C. Habets en M. Tans.) Een korte raadpleging van de Doop-, Trouw- en Begrafenisregisters van Cadier toont aan dat daar slechts een generatie Bonten voorkomt. De ouders van Martinus Bonten waren Henricus Bonten en Anna van der Linden. Het enige wat wij met zekerheid weten is dat Henricus in Cadier begraven werd op 5 juli 1722. Hij werd niet in Cadier gedoopt.

Uit het huwelijk van Martinus Bonten en Maria Eva Habets zijn twee zonen en vier dochters geboren. Juist door deze vier dochters zullen nogal heel wat Heerdenaren de familie Bonten-Habets tegenkomen in hun zogenaamde kwartierstaat.

De oudste dochter Anna Maria (* Heer 2-8-1759) trouwde met Hardwicus van Engelshoven (stamvader van de uitgebreide familie van Engelshoven in Heer).

(Zie volgnr. 57 inwonerslijst. 't Äörke no.7 - pagina 26)

De tweede dochter Barbara (* Heer 28-3-1764) trouwde (1) met Servatius Coninx en (2) met Pitors.

De derde dochter Anna Elisabetha (* Heer 15-10-1768) trouwde met Walterus Pleumeeckers, pachter van een hoeve aan de Klinkenberg.

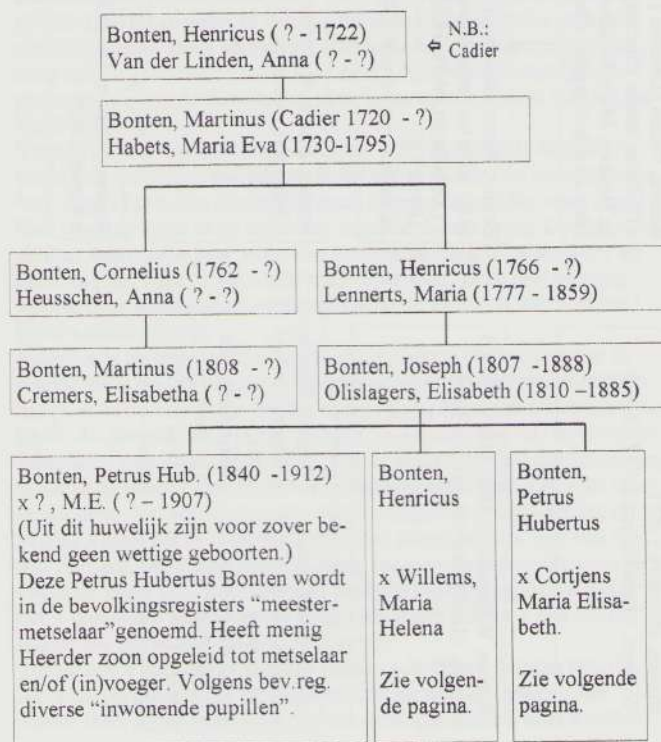
(Zie volgnr. 44 inwonerslijst. 't Äörke no.4 - pagina 15)

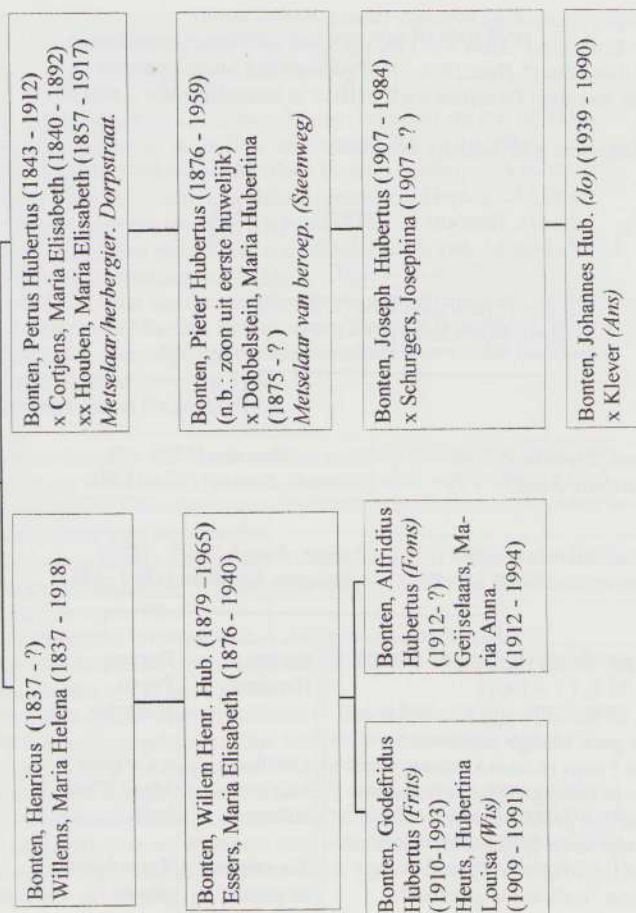
De jongste dochter Maria Eva (Judith) trouwde met Joannes Kicken. Alle omstandigheden in aanmerking nemend, o.a. het in leven blijven van zes kinderen en de namen waar deze kinderen mee getrouwd zijn, mogen we gevoelig aannemen dat de familie Bonten - Habets tot de betere stand van die tijd behoorden.

De twee zonen uit het huwelijk Bonten-Habets waren:

- Cornelius (* Heer 5-2-1762) gehuwd met Anna Heuschen; en
 - Henricus (* Heer 29-3-1766) gehuwd met Maria Lennerts.
- De tak van zoon Cornelius sterft in Heer in mannelijke lijn al snel uit.

Een beknopte schematische weergave:

Duip.
(Gèr Wijts)

Vreuger woorte de kinder dèks op dezelfd'n daag geduip es tot ze gebore woorte, mé 't mieste toch op d'n daag denao. Este de arsjieve nao loersj, dan leuste b.v.: "*vandaag woort geduip, Joseph, zoon vaan Henricus, dae gistere gebore is*". Hiel vää'l kinder sjtorreve al op de iersten daag tot ze geboore woorte; mé toen keendersjterfte neet mie zoe dèks en zoe vreug veurkaom, sjtèlde de luij d'n duip oet tot d'n daag nao de geboorte òmtot 't kind daan al get beter de tege kós, en zich neet zoe gaw 'n kaw opleep es ze in aanraking koume mèt dat ies-kaajd duipwater.

Vreuger mós dat sjeins kaajd zien. Law wiewater dochde toen neet deenk ich. Nóg later, wachde ze demèt tot de moeder óp waor, nao zoe 'nen daag of ach, dan kós ze zelf ouch debee zièn en dèks aoch nog 't kind ten duip hawe es de wijsvrow zellef neet drop sjting. De Peter en de Paat woorte al e paar weke van te veure gevraog of ze wowwe, en geine zag nei want 't waor hön 'n ier. Sjtjerker, es ze neet gevraog woorte es ze aan de beurt waore, of dachte te zièn, dan waor get oet ! Op z'n mènes ruizing.

Essers twie getrowd waore van twie versjèllende dörpe dan waor de ruizing soms dao es ze gae begrip hawwe veur de tradisie van de aander partij want este Wöm hédde es de waorsj Peter van e jöngske dan hédde dat jöngske aoch Wöm. Dat is noo neet mie zoe. De awwersj bepaale wie ze de kleine goon heite. Hèt de Peter b.v. Zjef, dan heite ze vandaag de daag 't kind Sieme es ze dat sjoender vinde. Dat haet veuren naodeile. Veurdeil is tot neet mie de iersjgeborene van gesjlag op gesjlag Zjozef hèt es 't toevallig allemaal jöngskes zien. Zjef van Zjef van Zjef enz. waor gein oetzeundering vreuger. Tegewoördig geve ze 't keend de naam van 'n fèlmsjter of bekende foetballersj, of 'ne naam oet 't boeteland. Shakespeare vroeg zich al aaf: "*What's in a name?*", dus de luij hóbbe zich de beej neer gelag.

Tot ste noo e keend neet Hannes nuims es de Petere Joannes hèt, dat leet zich versjtoon want van Joannes kèn ste zoe vää'l maake, Jan, Johan, Jean, John, Jhonny en zoe mer door. Mè tot ze e kind Knölke

neume en z'ne Petere hèt Frans van Franciscus, dao kom iech dao mèt mien hersjes neet bee! Mè dao hõb ste'n 't al. Es iech Sieme of Knõlke neet sjoen vèn, hõb iech nog neet 't rech 'nen aandere te verbeeje ze kind Sieme of Knõlke te neume, es heer dat sjoen vënd, toert.

Iech kèn trowwens 'ne Sieme, 'ne rechvierdigge maan met groete verdeenste veur de gemeinsjap en es mie kind, oet opvolging, Sieme geneump zow mote weure dan hëdden 't aoch Sieme.

Toch waor 't vreuger in bepaalde gevalle zoe lestig tot ze de regels nao hõn haand zatte. Este trowdes en dao woord get gebore dan waor de Pa vaan de Pa, Petere. Sjloes. De Man van de Mam, Paat. Vaerdig!

Bee 't twiede keend, waor de Pa van Mam Peter en de Mam van de Pa, Paat. Bee 't derde kind, d'n ajdste broor van de Pa van 't kind Petere en de ajdste zuster van de Mam van 't kind Paat.

En daan õm en õm 'n vrow aan de kaant van de familie van de Pa van 't kind en 'ne maan aan de kaant van de familie vaan de vrow, en zoe door. Dat is zoe klaor wie e kleuntsje.

Wèdder 't noo wie 't zich huurde ?

En dae regel ging zoe weijer, aoch es eine neet besjikbaar waor õmtot 'r gesjtorreve waor of 'n aander gooj reije. Vreuger wiste ze dus al veur tot ze door de awwersj gevraoch woorte tot zee aan de bäärt waore. Noo is geine mie aan de bäärt, mé zeuke de awwersj zich eine oet dae ze good kenne of boe ze verpliechtinge aan hõbbe õm de ein of aander reije en daan zuuste tot edereijn 't nog 'n ier vënd õm Petere of Paat te zien van e kind en es dat dan aoch nog hõnne naam dreug dan zien ze gaans vergõld demèt. Daoveur kènste oet good fetsoen bekaans neet eine van boete de familie vraoge veur Peter of Paat te zien van eijn van d'n kinder es temènste eine besjikbaar is. Deiste dat waal, dan riskeersjte sijjf geziegte. Breeng 't mer 'ns ter sjprãdke en bènne 't keteer rolle de godversj euver de taofel. In eeder familie is dat al 'ns veurgekome. Mé es g'r uuch dao neet aan wèlt hawwe, is dat tegewoordig eur good rech.

Aoch tradisie waor, tot de wijsvrow 't kènneke droog. Op weeg nao, en trúk van de kèrrek.

Ze droog 't wiechske nao de sjraotkaant tow en aan dae kaant leep aoch de Paat of Petere boe 't nao geneump waor. Leep dao dus 'n vrow dan

waor d'n duipeling e meideke en daan leep de man in de grõb. Want vreuger waore nog geijn stup. Geine leep dus gaer in de grõb. De wijsvrow die wie gezag 't meideke of jõngske gehaold haw, droog 't nao de kèrrek en behalve tot dat 'n ier waor brach 't aoch nog get op want dae neet in grõb leep, trok de bäärsj. Aoch wie de margarine al oetgevoonde waor sjmaerde ederein de besjuute nog mèt gooj boter en moezekeutelkes trop õm aan te beeje aan de luij die op kraomveziete kaome en dat is tot noo tow zoe gebleeve.

Wat tegooj veraanderd is, is tot 't däöpwater noo e bitteke opgewermp weurd es 't vruijs. De errem wõrmkes brõlle alleweil aoch neet mie zoe es ze n't water euver 't sjuutske kriege.

Vreuger woorsjte geach aoch verpliechtinge aan te goon es te Petere wows zien. Es de Mam of de Pap van 't kind get euverkaom, zowste dat keend opneume in d'n eige gezin es geijn aandere oplossing mäögelijk waor. Zier zeker belaofdeste tot 't kind 'n kristelijke opvoeding zow kriege en totste dao op zows towzien. In 't kort gezag, zõrge veur 't lichamelijk en geistelijk gooddoen. Zelde koum veur tot ze e beroop op de Petere of Paat móste doen, mé vreuger wie de Moedersj väärl mie kaans hawwe õm in 't kinderbed te sjterreve, hawste soms in ae hoeshawe kinder van versjellende awwersj woene. Bee d'n duip beleje de Petere of Paat hõn gelowf in de plaats van d'n duipeling en dat woord hiel serieus genoome. Tegewoordig leze de mieste dat aaf van e pepërke en, ich hoop tot ich mich vergis, weite neet boe 't zich õm geit. En de twelf artikele van 't gelowf oet de kop zègke dat is verlejen tied veur de mieste. Es de kinder de plechtige kemunie doen - hõn gelowf zelf beleje - daan neume ze de belofte euver, die hõnne Paat en Petere gedoon hõbbe bee hõnnen duip. Vèúr mienen tied, móste, bee 't aangeve veur de wèt Paat en Petere getuige tot 't borelingske vaan de vrow waor die op de duipakte sjting. Nog vreuger mós mènstens eine vaan de twie aangeversj bee de bevalling gewaes zien en ze mósten 't kind dan soms aoch nog tuine. Daovandan kome de verhäölkes van die twie aangeversj die zoe blijj waore mèt kind tot ze zich eine (of mie) ginge drop dreenke nao de aangifte toen nao hoes ginge mèt e sjtõk aan hõn vot en 't kind in de kaffee vergaote wie ze heiversj ginge. Ich hõb al 'ns eine tege z'ne

zoon hure zègke: "Hawwe ze diech indertied mer in de kaffee vergete". Gelökkig sjnapde 't menneke z'ne pa neet. Es 't kind gebore waor zag de wijsvrow altied: "Dao is weer plaats veur e nuijt" en de kraomvrow dorf dao niks op zègke want ze waor te blij mèt 't kinneke, mè "noets mie" laog häör dèks vöör op de luppe van de doorgesjtaanden aambras. Mé es de reuk van de lysol oet 't hoes getrokke waor dan woort dao al neet mie nao gebierd...

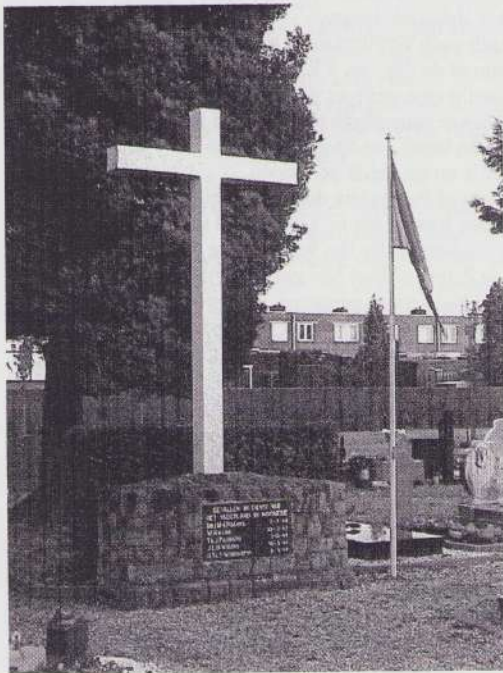

Foto links:

Monument op het kerkhof in Heer van de gevallen in dienst van het vaderland in Indonesië.

Een stukje oud Heer.
De Dorpstraat bekeken vanaf het Patronaat
tot aan de Steegstraat
(Wiel Eggen)

We vervolgen dit keer onze tocht door Oud Heer. Al spoedig komen we dan tot de ontdekking dat er in het gedeelte dat we nu gaan beschrijven ook weer veel gebouwen verdwenen zijn. Het bleek zelfs niet gemakkelijk om te achterhalen wie in bepaalde woningen heeft gewoond. Gelukkig leven er nog mensen die er in de jaren 1948 - 1950 zelf woonden. Deze aflevering probeert ook nu weer vele vragen te beantwoorden.

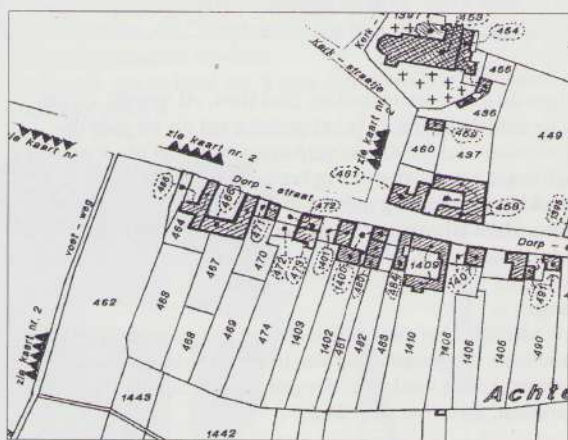
Pentekening.

Om enige duidelijkheid te verschaffen aan het geheel hebben we gebruik gemaakt van een pentekening van Bèr Heuts, die een tiental jaren geleden deze omgeving vastlegde. Bèr gaf ons toestemming deze tekening te gebruiken, waarvoor onze dank.

OAT en Minuutplan van het kadaster.

In dit stuk wordt meerdere malen verwezen naar de OAT (= Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel). Dit is een lijst waarop alle eigenaren van gebouwen en landerijen in het jaar 1840 vermeld staan. De Stichting Heemkunde Heer is in het bezit van een kopie van deze lijst en we maken er in dit kader meermalen gebruik van. Het zou echter te ver voeren alle te bespreken eigenaren na te pluizen om te weten te komen wie zij waren. Het is zeker dat genoemde personen eigenaren waren, maar of zij ook de te bespreken gebouwen bewoonden is niet nagegaan. Bij deze lijst behoort een aantal tekeningen. Dit is de eerste officiële kaart die na opmeting gemaakt is door het kadaster. In de noordelijke provincies begon het kadaster in het jaar 1832, terwijl in onze contreien pas in 1840 een aanvang werd gemaakt. Dit had alles te maken met het feit dat Limburg tot 1839 Belgisch gebied was. Een kopie van de genoemde kaart (= Minuutplan) is eveneens in het bezit van onze

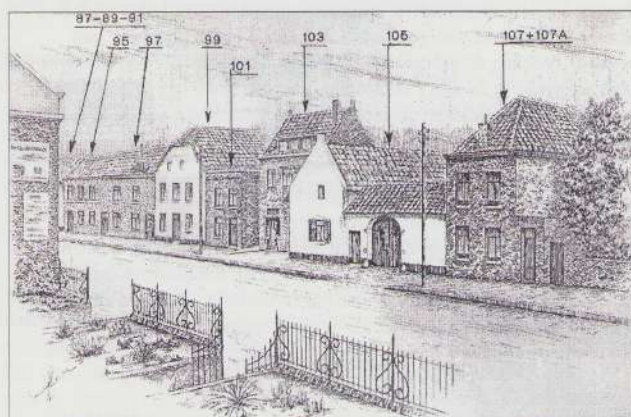
Stichting. Al deze tekeningen samen vormen een totale plattegrond van de toenmalige gemeente Heer. Niet alleen bevat zij een aanduiding van de huizen, ook het grondgebruik is duidelijk in kleur aangegeven.

Het patronaat beschreven we reeds in vorige afleveringen. Maar hetgeen we niet beschreven was een klein huisje dat tegen het grote gebouw was aangebouwd. Wie hier woonde en waarom het hier werd gebouwd, hebben we nog niet kunnen achterhalen. In dit huisje dat uit twee kleine kamertjes en een gang in het midden bestond, woonde de familie Vaessen - Aarts. Zij bleven er wonen tot 1945. In dat jaar verhuisden zij naar de Veldstraat. Na deze verhuizing kwam het huisje leeg te staan. Vervolgens werd het nog een aantal jaren ingericht als onderkomen voor het jeugd werk. Tenslotte werd het gesloopt ten behoeve van de bouw van enkele garageboxen.

Na een kleine tussenruimte stond een langgerekt huis dat eigenlijk bestond uit twee aparte huisjes. Aan de straatzijde woonde de familie Keersemeekers - Rox. Op de pentekening is dit huis aangegeven met huisnummer 107 + 107A. Dit moet een oud huis zijn geweest.

Want reeds in 1840 stond dit in dezelfde vorm aangegeven op de kaart en had het kadastraal nr. 465. Aan de achterkant op nummer 107 woonde Meijuffrouw Lien Geelen. Het was dus een optrekje achter het eigenlijke huis aan de straatkant. Lien was ongehuwd en voorzag in haar levensonderhoud als naaister - coupeuse. Vele ouderen komen heden ten dage nog met de uitspraak "oh ja, bij Lien of Liene werden onze kleren gemaakt voor ..." een of andere bijzondere gelegenheid. Beide huisjes waren eigendom van Barones Van Voorst tot Voorst - De Quay. Tijdens haar leven had zij deze geschenken aan het kerkbestuur van St. Petrus - Banden. Het werd beschreven op 19 april 1960 bij notaris Dahmen in Gulpen. Volgens de OAT staat in 1840 als eigenaar vermeld Jan Mathijs van Oppen wonende te Hulsberg.

Deel van de Dorpstraat Heer, pentekening Bèr Heuts.
(De huisnummers zijn ter verduidelijking toegevoegd.)

Nummer 105.

Naast het zojuist beschreven huisje lag een boerderij. In de periode waarover dit artikel duidelijkheid wil verschaffen, woonde hier

de weduwe Maria Brouwers - Heuts. Zij had een dochter, Bertha. Deze huwde later met Gèr Beuken, een overbuur, een zoon van Nikkela Beuken. Bertha en Gèr verhuisden naar Amstenrade en begonnen daar een drogisterij, zij overleed in het jaar 2000. Van Maria (oftewel Maaaa...ria zoals haar naam in het Heerder dialect werd uitgesproken) is nog te melden, dat zij de kost verdiende als melkventster. Zij ging van huis tot huis met de melk van haar eigen koeien. Maar wat opmerkelijk was, zij vervoerde de melk in stalen kruiken die op een karretje (hondskèr) stonden dat getrokken werd door een hond. Zij was waarschijnlijk de laatste trekhondbezitster in Heer die er ook gebruik van maakte. De boerderij was ook weer een van het oude type, met het huis aan de straatzijde. De hoogte van de begane grondvloer lag beduidend hoger dan het straatniveau, waardoor ook het raam behoorlijk boven de weg in de gevel was geplaatst. Achter de grote poort lag een binnenplaats met aan de achterkant de stallen en daarachter de huisweide. Gaan we terug in de OAT dan zien we dat in 1840 het geheel toebehoorde aan Cornelis Habets (de jonge). Hij was landbouwer en woonde in Heer.

We gaan verder en zien een huis aangegeven met huisnummer 103. Het is een moderner huis en werd waarschijnlijk vlak voor de tweede wereldoorlog gebouwd, door de familie Heuts - Rempelberg. Om dit huis te kunnen bouwen moest een ouder huisje op die plaats worden afgebroken en een strookje grond worden bijgekocht. Dit alles is af te leiden uit de situatie zoals deze in 1840 staat opgetekend onder de kadastrale nummer 470 en 471.

Na een oprit komen we aan het pand 101.

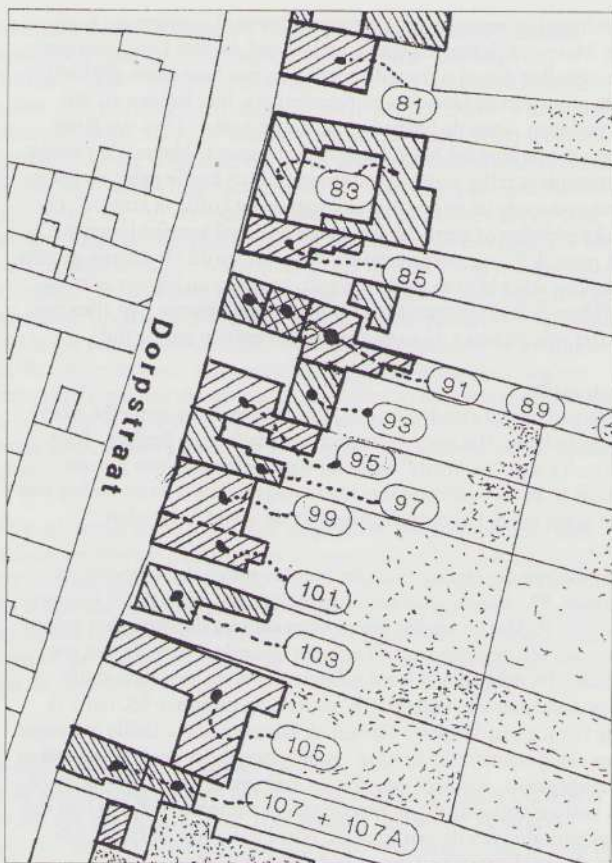
Op de pentekening staat dit huis met een platdak getekend Dit huis is vroeger een bakkerij geweest. Hier woonde de familie Schurgers - van Loo. De heer Schurgers was metselaar van beroep. Een beroep dat in Heer door veel mannen werd uitgeoefend. Heer stond bekend om zijn kundige metselaars en voegers, die hun ambacht tot ver in België en Duitsland uitoefenden. De heer Schurgers overleed in 1963

Uit het huwelijk werden vijf kinderen geboren, 3 dochters en twee zonen. Mevrouw Schurgers (in de volksmond An van Loo) weet ons nog te vertellen dat zij tijdens de bevrijding met haar gezin gevlucht is naar de grotten in de Heerder- en Keerderberg, hier hebben zij een nacht geslapen. Toen de bevrijding op komst was. "Toen wij terug kwamen in ons huis zat het vol met Amerikaanse soldaten. Ze vonden het kennelijk gezellig want ze hadden inmiddels koffie gezet en nodigden ons zodoende uit in ons huis, bij hun op de koffie te komen". Er was niks gestolen of vernield; het waren allemaal keurige jongens. Oh ja, dat moet ik je nog even vertellen, "toen we op de vlucht zijn gegaan, moesten we alle kleinvee zoals een geit, konijnen en kippen achterlaten". "Maar ik moet zeggen toen we weer thuiskwamen liep alles nog rond. Het was ondanks de angst die we hadden een mooie tijd"

Dorpstraat 99.

Op huisnummer 99 stond weer een huis dat geheel in mergelblokken was opgetrokken. Het werd bewoond door de familie Smeets - Martens. Geelke van "Schmeits" zoals hij werd genoemd, was groente-koopman en bezat zodoende een vrachtwagen. Direct na de oorlog was dit een groot goed. Hij bezocht dagelijks de markt in Heerlen.

De familie van der Boorn - van der Meulen waren de bewoners van Dorpstraat 97. Van dit echtpaar is te melden dat zij vaak als kassiers in zaal "De Ridder" te vinden waren wanneer hier dansavonden gehouden werden. Zij bewoonden een huis dat onderdeel vormde van een tweeblok. Het dubbelpand werd gebouwd door de heer Kerckhofs. Hij was aannemer van beroep. Hij woonde op nummer 95. Later is hier de familie van Wissen - Bronsinck komen wonen. Beide woningen hadden een gezamenlijke opgang via het poortje dat op de pentekening staat aangegeven. De heer van Wissen was een fervent vakbondsman, in het bestuur vervulde hij de functie van penningmeester. Hij was ook medeorganisator van de jaarlijkse St. Nicolaasintocht in Heer en de ontvangst van de goed heiligman in de zaal van het patronaat.

Plattegrond van een deel van de Dorpsstraat (met huisnummers) anno 1965.

Naast het huis van de familie van Wissen was een binnenplaats. Een eindje vanaf de straat stond het huis nr. 93. Dat huis werd bewoond door de familie Geurtjens -Kluts. De heer Geurtjens was timmerman. Hij was geboren in een gezin waarin houtbewerken (Meubelmaken – Wielenmaken en Timmeren) als het ware aangeboren leek te zijn. De bebouwing vertoonde enige verwarring. Kleine smalle doorgangetjes (getskes) laten op de tekening van 1840 zien dat de bereikbaarheid langs en via - via plaatsvond. Op de plaats waar de woning van de familie Geurtjens stond, moet ook weer een woning gestaan hebben. Want de zojuist beschreven woning was gebouwd in baksteen, een bouwstijl die pas midden 20e eeuw in onze omgeving op gang kwam. De heer Geurtjens was vijftig jaar geleden medeoprichter van de kanarievereniging "De Kamerzanger Heer".

Lopen we in gedachten de Dorpsstraat naar beneden dan zien we een naar voren gebouwde woning. (Deze is net niet meer te zien op de pentekening). Het was een langgerekt gebouwtje en later bleek dat zich hier maar liefst drie gezinnen genesteld hadden. Aan de straatzijde woonden twee zussen Lies en Leen Rompelberg. Volgens geruchten stonden zij bij de de jeugd van destijds bekend als "Kwik" en "Kwek". Vervolgens woonde de familie Heugen. Een dochter en een zoon resp. Tinie en Jean woonden met hun ouders op deze plek. Aan de achterzijde tenslotte woonden na elkaar enige kinderen van de familie Geurtjens. Een open ruimte (de Plej) diende als gezamenlijke toegang naar de achter liggende woningen.

Vervolgens stond en staat nog steeds betrekkelijke nieuwe woning annex winkel. Hier was een manufacturenzaak gevestigd. Namelijk de familie Bessems - Haenen dreven in deze winkel handel in textiel, ondergoed, knopen, elastiek en ander gerei. Ook was hier een filiaal van de stomerij "De Lelie". Op de beschreven plaats stond vele jaren geleden een oud huis waarin de familie Itsers woonde. De heer Itsers was schoenmaker van beroep.

Dan vormt op huisnummer 83 een boerderij een dorpsbeeldbepalend bouwsel. Deze is sinds vele jaren eigendom van de familie Kerckhoffs. In 't Äörke nr. 4 staat een vermelding dat hier de vijfduizendste inwoner van Heer geboren werd. Het huis met boerderij dateert reeds van vóór 1840. In de sluitsteen boven de poort staat het jaartal 1837 vermeld. Het huis is opgetrokken in mergelblokken terwijl de poortboog gemetseld is. Het zou best kunnen zijn dat de poortboog later vernieuwd is en toen deze steen geplaatst is. Ook de huidige eigenaar van het geheel kan ons geen zekerheid hierover geven. Wat wel vast staat is dat Servaes Coninx in 1840 als eigenaar vermeld wordt. Hij was landbouwer. Het huis had een oppervlakte van 4 roeden en 20 ellen. Verder behoorde er een tuin bij die 10 roede en 60 ellen groot was.

Uit deze maten kan worden afgeleid dat in 1840 het decimale stelsel voor maatvoering zoals tegenwoordig, nog steeds niet werd gebruikt. Na deze opsomming van diverse panden sluiten we dit verhaal. In een volgende editie van 't Äörke gaan we verder de Dorpstraat bekijken. Mochten er lezers zijn die denken nog iets te kunnen meedelen over de Dorpstraat dan vernemen we dit graag.

(Wordt vervolgd).

Boerderij Dorpsstraat 83